

עין משפט‏^[ק]
גר מצוה

לג:

ר"ן

אפי' **סימא דברי הכל**. דאפי' לרבנן דאמרי שחייב לזה להחזיר לזה דמי החוב שפרע בשבילו: **גבי מודר הנאה**. דהיינו מתני': **דיהיב על מנח שלא לפרוע עסקינן**. כלומר דכשהלווה התנה עמו שלא יהא כח בחבירו לכופו אלא כשירצה הלוה יפרענו מדעתו הלכך כי פרע ליה מדיד לאומו חוב דאע"ג דאפשר דמודר משום כסופא פרע ליה אפי"ה כיון דאי צעי לא פרע ליה לאו מידי יהיב ליה למודר. וכי"ת מינח פורע לו חובו אלא שוקל לו את שקלו היכי שרי אליבא דרבנן איכא למימר דמתניתין לדידהו משכחת לה כגון ששלח את שקלו ונגנב או אבד משנתרמה תרומה דכי ה"ג פטור מלשלם כדמניא בההב (ב"מ נ:) צני העיר ששלחו את שקליהם ונגנבו או אבדו אס משנתרמה תרומה נשבעין לגזרם הלכך כי שוקל מדיד את שקלו מידי דלא מחייב זה מודר קיהיב וקמ"ל שאע"פ שהיה דרכן לפרוע אותו שרי כיון שאין הגזברים יכולין לכופו: **גויה שלא לפרוע אטו לפרוע**. כלומר דאי אמרי' דמדיד פורע לו חובו של מודר כשלוה ע"מ שלא לפרוע איכא למיגור דלמא פרע ליה אע"פ שגויה אותו המודר ע"מ שיכפנו המלוה לפרוע הלכך אי מתני' רבנן ליכא גוונא דשרי אלא ודאי חנן היא ומותר בכל ענין. ובפרק שני דייני גזירות

(במכות קט.) מסקינן בגוונא אחרינא דאמר התם נהי דהנאה לית ליה כסופא מי לית ליה. והאי עמד א' ופירנס את אשתו דאמר דלחנן הניח מעותיו על קרן הזבי כתב הרשב"א ז"ל דדוקא במפרס משמחת מוונות שחייב לה בצלה הוא נותן לה דבכה"ג אמר חנן דפטור אבל פירנס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה ונמנא שהיא חייבת לו ומי שפרנס אותה גובה ממנה והיא גובה מצעלה וכמו שפרש"י ז"ל בפרק שני דייני גזירות(א) גבי לוותה ואכלה מאי דאמר דאכלה והיא נפרעת מצעלה ובעל חוב גובה ממנה והביא ראייה דהמפרנס סתם לא אמרי' במתנה קיהיב אלא לשם הלוואה מיוחד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות (במכות פ. ב"מ קא.) דחייב צעל השדה לשלם ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי ועוד ראייה מדגרס צירושלמי בפרק אחיו נשך (ב"מ פ"ה ה"א) חד בר נש אישאל לחבריה דינרין אשרייתיה וגו ציתיה אמר ליה הב לי דינרי אמר ליה הב לי אגר ציתי אתא עובדא קמיה דר' אבה בר צינא ומריקו ליה מאי דהוה חמי למשרייה והכא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא בשהעמידו בפירוש בשכר דא"כ לא הוה אמר ליה איךך הב לי כל דינרי דהוה פרע ליה מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו וכן נמי ליכא למימר דא"כ הוה ליה למימר נכה לי אגר ציתי אלמא המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לא למתנה איכיון אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חבירו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל. ואינס מחוורים לדעמי דנהי דהני מוכחי דהמתנה את חבירו סתם לאו לשם מתנה קא מכוון אפילו הכי המפרנס את אשת חבירו סתם לחנן הניח מעותיו על קרן הזבי משום דנהי דלאו בתורת מתנה קעביד מיהו סתמא זו אדעתא דבעל נחית ולאו אדעתא לידה שכר הוא יודע שאין לנאשה זו נכסים שהיא נפרע מהן אלא מצעלה ולא מסיק אדעתיה לומר שתחייב היא צהן כדי שמוכל לגבות מצעלה ולהגבותו דלאו כוליה אינשי דינא גמיירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית ומש"ה נהי דלאו בתורת מתנה קעביד כדמוכחי הנך ראיות דאיתיה הרשב"א ז"ל אפילו הכי לחנן הניח מעותיו על קרן הלכך פורע חובו של חבירו הניח מעותיו על קרן הזבי ואפילו צבעל חוב פרוטא דאמר ליה מחיל לי והוה מחיל לי דהא מתני' דשוקל לו את שקלו אחיא לן שפיר כחנן אף על גב דלא מניי אמר שימחלו לו הגזברים. ומסתברא לי בדמלוה שיש עליה משכון נמי אבד מעותיו דהא אמרינן הכי צירושלמי (במכות פ"ג ה"ב) אליבא דבני כהנים גדולים דאמר התם דאפילו לבני כהנים גדולים דאמרי במפרנס את אשתו ידשבע כמה הוליא ויעול התם היינו טעמא משום דלא עלה על דעתו שתמות אשתו ברעב אבל בפורע חובו מודו לחנן דפטור דמניי אמר מפייה הוינא ליה והוה מחיל לי ואמרינן התם הגע עמךך שהיה צידו משכון מפייה הוינא ליה ומהדר לי משכוני ונהי דבגמרא דילן לא סבירא לן הכי אליבא דבני כהנים גדולים דא"כ לא הוה מצטריך לאוקומא למתניתין בשלוה על מנח שלא לפרוע (במכות קח.) אפילו הכי נקטינן מהא דירושלמי דחנן אפילו מלוה שיש עליה משכון אמר דכיון דצירושלמי אמר בפשיטות דמודו ליה רבנן [[]דחנן צהכי אלמא שמיע להו דחנן אמר הכי ונהי דלפוס גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו אפילו הכי גמרינן מירושלמי דחנן אמר אפילו במלוה שיש עליה משכון וצהא לא אשכתן איפכא בגמרא דילן. כן נראה לי: **מידעס דנפשיה קא מהדר ליה**. ולא מהני ליה מידי אלא שמצריח נוק אצידתו מעליו: **דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף**. דכי מהדר ליה אצידתו מיפטור מלמיתב ליה פרוטה לעני שהעוסק במלוה פטור מן המלוה. ותלי לה דדרב יוסף משום דפליגי רבה ורב יוסף פ' הכונס אףן לדיד (ב"ק נ:) בשומר אצידה אי הוי כשומר שכר וסבירא ליה לרב יוסף דכיון דמיפטור מלמיתב פרוטה לעני שומר שכר הוי: **פרוטה דרב יוסף לא שפית**. שיבא עני לישאל ממנו בצותה שעה דינימא לא מהדר משום דמתהני מידי דכי האי גוונא כיון דלא שכיח לא הוי ככלל אסור הנאה ומיהו כיון דאפשר דאתי ומתהני מינה שומר שכר הוא עליה וחייב בגניבה ואצידה:

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

רש"י

דברי חנן היא. דאמר איבד מעותיו שאין למלוה על צעלה של זו כלום הוליא ולא נתן צידו אלא הצריח ארי מעליו שפירנס את אשתו שהוא חייב לוונה ה"נ כי פרע חובו אצרוחי ארי הוא שאין לו לפרוע ^(א) על החוב כלום ולהכי שרי. דאי כהנים גדולים דפליגי עליה דחנן היא כיון דאמרי יצבע כמה הוליא ויעול מן הצעל הכא נמי סבירא להו כי פרע חובו יכול הפורע לגבות מן הלוה ולהכי הוי הנאה גמורה אס אין הפורע חוזר וגובה ממנו ואסור: **דיהיב ליה ע"מ שלא לפרוע**. מזה דהשתא כי פורעו זה לא הוי הנאה הוליא ואי צעי לא מני למיגבא מיניה כלום. ושוקל לו את שקלו נמי מוקמינן ליה לדברי הכל כה"ג שאינו מהנה לו כלום כגון שהוא עצמו שקל את שקלו ושגרו לירושלים ונגנב או אבד לאחר שנתרמה הלשכה והאי לא נתחייב באחריותו ולא היה לו לפרועו דהכי קיי"ל (ב"מ נ:) צני העיר ששיגרו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אס נתרמה התרומה נשבעין השלוחין לגזברים שאבדו ובעלים פטורים דתורמין על האבדו ואס קודס שנתרמה הלשכה נשבעין לבני העיר לפיכך כי חזר הנודר ופרע שקלו מותר דלא מהנה ליה כלל: **משום לפרוע**. דהתם אי הוה פרע חובו הוה מהני ליה: **א ספול הנאה להקדש**. מפ' בגמרא(א):

לא שנו. דמחזיר לו אצידתו אלא כשנכסי מחזיר אסורין על צעל אצידה שהמחזיר הדירו מנכסיו: **דכי מהדר ליה מידעס דנפשיה קמהדר ליה**. וליכא הנאה שאינו מהנהו מנכסיו כלום: **אבל נכסי צעל אצידה אסורין על מחזיר**. דמחזיר מודר מצעל אצידה לא מני מהדר ליה אצידתו משום דאי מהדר ליה הוה מתהני מצעל אצידה: **פרוטה דרב יוסף**. דאמר רב יוסף העוסק במלוה פטור מן המלוה ולא צעי למיתב ליה פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה שמקיים הלכך אין מחזיר לו אצידתו: **פרוטה דרב יוסף לא שפית**. דלא שפית כה"ג דלהוי שציק ולא יהיב פרוטה לעניא בשביל אותה מלוה ולא מתהני מיניה כלל לפיכך מחזיר לו אצידתו:

מקום

אחי: דבבבני ליה פרובא דרב יוסף. פי' בשעה שעסק במלוה אצידה וא"ת שכי' לו אכילת הנאה להקדש אותה פרוטה במקום שטעליו עליה שכר וי"ל דלא מני לדיין ליעת כמה פעמים פטור הוא על ידה ממתב ריפתא לעניא וא"ת והא אצרוחי ארי בעלמא הוא שמצריח מעליו העני דאפי' גבי פורע חוב חשיבין ליה מצריח ארי משום דמני למימר מפייה ליה לפיכך לא צבי היוקא כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מלוה כ"כ והא לא חשיב הנאה וי"ל דפרע חובו היינו אותו שפורע חובו עבורו מצריח ארי מעליו הלכך לאו צבי היוקא ולכך הוי כמצריח ארי אבל הכא המחזיר עצמו כמצריח הארי מעל עצמו ע"י שמתעסק באצידת חבירו והרי הוא כאילו נוטל מכיסו של בעל אצידה ונותנה לעני גבי פורע חובו אם הבעל חוב נוטל מעות מהו לפטור חובו כן הוי היה אסור:

חנן

מסורת הש"ס

(א) כמכות קז. א. ב"ק נ: ב"מ כט. פב. שבעות מד.; א) [שיך למשה לג.]; ד) [לחנן לג.]; ה) [במכות קז: ד"ה חנן. א] ו"ל [חנן].

תוספות

חנן אומר איבד מעותיו. משום דהוי מצריח ארי בעלמא ואע"ג דחייב במנות אשתו מ"מ יכול לומר שהיתה מתפקת ממעשה ידיה וא"ת והא פריק השוכר [את] הפועל (ב"מ נ:) דרועה שהקדים ברעוים ובמקלות חרוץ ויעליו שכרם מצעל הבית ואחיי מצריח ארי בעלמא וי"ל דלאו מצריח הוא כיון דבני היוקא שאס לא עומד ומומן ואינו מליב כי אם מפחד הארי לא הוי מצריח וא"ת בפרע חובו מצריח מיניה והלא ידוע לכל שיש לו לפרוע חובו וא"כ מהיבא וי"ל דפורע חובו היינו זו אשתו ובני דאפשר שימפרנסו ממשעה דיהים ולא צבי היוקא אבל לא נראה דמקדמא אחרי כן ון את בניו ואת נשותיו אלמא משמע דמה שאמר ון בניו לאו פורע חובו וי"ל דירשא מיירי שזן אשתו ואת בניו עלא בפניו וקופא מיירי בפניו וזהו חידוש ואף על גב שמפרנסם בפניו ואין מוחזר אפי"ה חשבינן להו כמצריח עי"ל דפרע חובו היינו פורע ממש וא"ת אי' ודאי [לאן] מצריח ארי וי"ל דיכול לומר צב"ח לפרע חובו מפיסקין ליה דמחיל לו ואפילו בחשכון מפיסקא ליה והדר לי משכוני הלכך לאו צבי היוקא ולכך הוי מצריח ארי: דבבבני ליה פרובא דרב יוסף. פי' בשעה שעסק במלוה אצידה וא"ת שכי' לו אכילת הנאה להקדש אותה פרוטה במקום שטעליו עליה שכר וי"ל דלא מני לדיין ליעת כמה פעמים פטור הוא על ידה ממתב ריפתא לעניא וא"ת והא אצרוחי ארי בעלמא הוא שמצריח מעליו העני דאפי' גבי פורע חוב חשיבין ליה מצריח ארי משום דמני למימר מפייה ליה לפיכך לא צבי היוקא כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מלוה כ"כ והא לא חשיב הנאה וי"ל דפרע חובו היינו אותו שפורע חובו עבורו מצריח ארי מעליו הלכך לאו צבי היוקא ולכך הוי כמצריח ארי אבל הכא המחזיר עצמו כמצריח הארי מעל עצמו ע"י שמתעסק באצידת חבירו והרי הוא כאילו נוטל מכיסו של בעל אצידה ונותנה לעני גבי פורע חובו אם הבעל חוב נוטל מעות מהו לפטור חובו כן הוי היה אסור: